

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus II. An quilibet in judicio agere, & convenire possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

Secunda est, si causæ sunt, in quibus agitur de modico, & facillè reparabili præjudicio; ut si agatur de solvendo debito non magno consideratâ personarum qualitate, vel instituuntur inter agrestes, & juris imperitos, per Auth. *nisi breves. C. de sententijs. L. levia, 5. ff. de accusat.* ubi Bartolus docet, quod in criminibus leyibus non sit necessaria solennitas judiciarij processus & hoc etiam procedit, si agatur judicio possessorio solùm præparatoriè ad judicium petitorium subsequens, ideoque de parvo, & facillè reparabili damno, uti videre est apud Farinacium *tract. de testib. lib. 2. tit. 6. q. 63. n. 33. Marantam cit. dist. 9. n. 43.*

Not. 6. Inter istos duos modos, procedendi summarie discrimen esse 1. quia in primo modo regulariter probatio plena requiritur, in secundo autem sufficit semiplena v. g. per unum testium, per Juramentum; ita Bartolus in *L. 1. §. quod si sit ff. de Prator. stipulationi* Clement. *sape de verb. signific.* 2. quod in secundo modo partibus præsentibus Judex per interrogationes causam communiter expediat, in primò autem positiones ex facti narratione formari, ac Reo tradi debeant; de quibus V. Marantam p. 1. *dist. 9. à n. 43.*

ARTICULUS II.

An quilibet in judicio agere, & convenire possit?

35. **R**egula generalis est, eos agere, & conveniri posse in judicio qui habent legitimam personam standi in judicio; qui autem eam non habent, illos à judicio arceri. Questio 1. est an pupilli habeant legitimam personam standi in judicijs sine Tutoris autoritate? Responsio est negativa ex *L. 1. C. qui legit person. standi & c.* Hinc pupillus actionem suam instituere debet, vel ipso tutore agente, vel agente pupillo autoritate Tutoris, *L. 1. & 2. ff. de administr. Tutor.* Ex iisdem principijs sequitur, minorem 25. annis, sine autoritate Curatoris, vel specialiter, vel generaliter pro eo constituti, non habere personam legitimam standi in judicio *L. 2. C. eodem & L. in Universis II. C. qui dare Tut. vel Curat. poss.* quod verum est in causis tam civilibus, quam criminalibus *L. clarum. C. de auctorit. præstand.*

Excipe 1. ut non procedat, si minor obtinuit veniam ætatis. *L. 2. C. de his, qui ven. ætatis L. 11. & ibid. glos. V. gratia C. qui dare Tut. & Curat.* Excipe 2. nisi pupillus, vel minor, intentet judicium possessorium, & agat de recuperanda, vel retinenda possessione *L. fin. junct. glos. V. per quemcunque, C. qui legit. person. standi.* Excipe 3. nisi minor 25. annis sit pubes, completis 14. annis, & agat in causis beneficiabilibus, & spiritualibus, & his connexis *c. se annum 3. & ult. de judicijs in 6. in defectu autem pubertatis, de autoritate Episcopi vel officialis ejus, deputandus est illi procurator ad eam causam; quem etiam deputare poterit delegatus Sedis Apostolicæ, vel ab ipso subdelegatus; intellige, si non habeat Curatorem, vel generalem, vel specialem; ita c. fin. §. si verò de Judicijs in 6.*

Et hoc etiam extenditur ad Laicum minorem, sed puberem; ut, si agat de causa patronatus, vel jure decimarum, &c. Hinc solus sine Curatore, vel ejus autoritate stare potest in judicio, ubi agitur de rebus spiritualibus, vel connexis; quia *c. finale de judicijs in 6.* loquitur de minore, sed pubere, non distinguendo, an sit Clericus, vel Laicus. Et ob hoc idem conceditur mulieri, minori, sed puberi, in causa matrimonij, *c. ex parte de testib. spoliat.* cum gl. V. *quamvis minor.* Si autem pupillus sit infans, hoc est, minor septennio, vel absens, tunc solus Tutor agendo, & defendendo, judicium suscipit. *L. 1. §. 2. in fine ff. de administr. Tut.* Et quamvis alius minoribus invitis ad negotia, & contractus, non detur Curator; ad lites tamen etiam invitis dandus est. §. *item invitis, Inst. de Curator:* sed adverte, curatellam hanc finiri finitâ lite §. *fin. Inst. de Auctor. Tut.* si verò sententia lata sit contra pupillum, vel minorem indefensum, & carentem Tutore, vel Curatore, nulla est. *L. acta. 45. L. contra 54. ff. de re judicata.* Si autem sit in favorem, valet. Nam *etiam minoribus in damnis subvenire, non in rebus prosperè gestis obesse consuevit L. non ed minus* (de procurat: Nam quod favore alicujus introductum est, non debet in ejus odium converti. *L. 6. C. de legibus.*

Ex dictis colliges, Clericum puberem ad agendum in causis spiritualibus censeri majorem; ita Pirhing *L. 2. decret. de Judic. n. 15.* deducitur ex *cit. c. nls. & c.*

constat ex *n. priori*, quod etiam censendum per ordinem ad causas spiritualibus annexas. Nam quod est jure dispositum in causa principali, censetur etiam dispositum in dependentibus, vel connexis cum illa; hæc enim velut accessoria assumunt naturam principalis. Hinc etiam minori sed puberi, conceditur posse agere, in iudicio in causis spiritualibus per procuratorem. Nam cui extra causas criminales licet agere per se, ei etiam licet in iudicio agere, vel respondere per procuratorem; Layman in *c. fin. h. t. in 6. n. 1.* Si autem Clericus minor. 25. annis, sed pubes, ex facultate sibi concessa agat in iudicio, ut dictum est, & succumbat, potest petere restitutionem in integrum. Quia minor in his, quæ agit ut minor, læsus restituitur; sic gloss. communiter recepta in *L. unic. C. si de moment. possess. V. reformationem.* Quia nimirum privilegium ipsi concessum alioquin redundaret in ejus damnum.

7. Dices: impubes ex dispositione Papæ potest obtinere beneficium Ecclesiasticum, & de jure communi, modò inchoaverit 14. annum, licet non compleverit; ergo etiam sine curatore ad litem in causis beneficialibus potest stare in iudicio. Resp. N. conseq. quia ex eo, quòd Pontifex dispenset cum aliquo in ætate requisita ad acquiritendum beneficium, non censetur dispensasse in ætate requisita ad administrandum. Illud autem notandum, si impubes in causis beneficialibus, vel Ecclesiasticis litiget, Curatorem ad litem illi non à seculari, sed Ecclesiastico Judice dandum esse, nimirum vel ab Episcopo proprio; vel loci Ordinario, vel ejus officialibus, aut Vicario Generali; gloss. in *c. ult. de iudic. in 6. V. ejusdem.* Unde in his causis ingerere se non debet ejus Tutor; quia sic in dato casu non agitur de rebus patrimonialibus. Et ideo etiam, si agitur de ingressu Religionis, vel de suscipiendo Clericatu alicujus habentis Tutorem, hic se non potest interponere in hac causa; sed minori, cujus causâ tunc agitur, à Judice Ecclesiastico dandus Curator ad hanc causam, vel ab ipsomet cum autoritate Judicis Ecclesiastici, procurator deputari potest, ex *c. ult. quod sic habet:*

Si annum quartum decimum tua peregristi atatis, in beneficialibus, & alijs cau-

sis spiritualibus, nec non & dependentibus ab eisdem, ac si major 25. annis existeres; ad agendum, & defendendum per te, vel per procuratorem (quem ad hoc constituendum decreveris) admitti debebis. Si verò intra 14. annum existas, per te agere, aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuum Episcopum, vel per officialem ejusdem, tibi curator dabitur, ad lites hujusmodi exercendas, aut tu ipse si major infante fueris) cum autoritate alterius eorundem, procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolica Sedis, & subdelegatus ab eo, tibi (si non habeas) curatorem dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem prestare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilanda, in hujusmodi quoque litibus sive causis, quanquam in potestate patris existas; nec aliàs absq. illius assensu in iudicio regulariter esse possis (cùm de ijs se intromittere non habeat) nequaquam requiri debet assensus.

Quæres 2. an filius familias habeat legitimam personam standi in iudicio? Resp. filium familias in potestate patris constitutum, quamvis majorem ætatem, suo nomine, seu in propria causa, sine patris consensu non habere legitimam personam standi in iudicio. *L. ult. C. de bonis, qua liberi, & c. fin. de iudic. in 6.* consensus enim requiritur ad valorem actûs; Pithing in *l. 2. tit. 1. n. 18.* sufficit tamen consensus, seu mandatum generale, in omnibus, & contra quemlibet: Durand. in *spec. l. 1. p. 2. tit. de actore q. 1. n. 40.* Dixi 1. suo nomine. Nam si majorem ætatis sit, etiam sine consensu patris potest stare in iudicio, nomine alieno *c. qui generaliter. §. nedum. & §. fin. de procurat. in 6.* Dixi secundò regulariter; nam in quibusdam casibus etiam suo nomine, sine patris consensu potest, 1. si agitur de bonis castrensibus *L. quasi L. Miles. §. 1. ff. de Castrens. pecul.* horum enim habet plenissimam administrationem *l. 1. q. ult. & l. 2. ff. ad S. C. Macedon. 2.* si pater longius absit, & non reliquit procuratorem. *L. si longius §. si filius familias. ff. de iudic. in 6.* vel, esto adfit, sed rebus præesse non potest. 3. si impetravit veniam ætatis, modò 20. annis major sit, *l. 4. C. qui veniam ætat. 4.* in præparatoriis ad iudicium usque ad litem contestationem exclusivè, in causis summarijs, & extraordinarijs;

dinariis; Francus in c. ult. de judic. in 6. *¶* in hujusmodi n. 5. Datam responſionem in principio hęc limita, ut procedat in cauſis temporalibus, ſeu politicis, & profanis; ſecus in Spiritualibus, & connexis. Nam ad hęc ſe non extendit patria poteſtas. c. ult. §. ſin. de Judicijs in 6.

19. Quæres 3. quid dicendum de mulieribus? Reſp. de hoc caſu agi in c. *Mulieres* (quas vagari non convenit, nec virorum cætibus immiſceri) ubi dicitur: *autoritate literarum Sedis Apoſtolicæ, vel legatorum ipſius, aut aliã quacunq; ad judicium perſonaliter evocari, vel trahi invitæ, cauſã ferendi teſtimonium, aut aliã quãlibet (quæ in jure non exprimitur) prohibemus: Sed cùm neceſſarium fuerit teſtimonium earundem, Judex (in expenſas parſis producentis eadem) tabellionem, aut aliam perſonam idoneam ad eas tranſmittat: vel ſi fortè talis caſus occurrerit, (quo jure prohibente receptio teſtium alteri committi non poſſit) Judex tunc propter hoc perſonaliter ad illas accedat, aut (ſi talis ſit perſonæ judicantis conditio, quod id per ipſum non deceat fieri, vel non poſſit) mittat ad eas: proviſo, quod caſus hujusmodi (videlicet ut Judex vadat perſonaliter) non fingatur, ne fraus interveniat in hac parte. Alioquin fictor hujusmodi, vel fraudator ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.*

20. Ex hoc ſequitur 1. de Jure Canonico mulieres invitæ non eſſe cogendas venire in judicium pro ferendo Teſtimonio, aut alterius rei cauſã; quod procedit non tantum cùm ſint illuſtres, ex L. ad egregias. 15. ff. de jure jur. & colligitur ex Authent. Sed Judex C. de Episc. & Cleric. ac L. 1. C. de Offic. diverſ. Judic. Sed etiam licet nobiles non ſint, ut notat Barboſ. in dict. L. ad egregias n. 3. & alij; cùm non deceat illas vagari, & virorum cætibus immiſceri, quæ eſt ratio ipſius textûs.

ſequitur 2. dictam diſpoſitionem, ne mulieres invitæ cogantur venire in judicium, procedere, ex quacunq; cauſa citentur, niſi expreſſa ſit in jure; & patet ex textu ibi: *aut aliã quãlibet, quæ in jure non exprimitur*; quæ autem cauſæ illæ in jure expreſſæ ſint? dicemus à n. 23. Dixi 1. invitæ. Nam ſi non ſint Religioſæ, habentes clauſuram, ſi velint, comparere poſſunt in cauſis civilibus ipſæ, ut colligi-

tur per ſenſum contra ium; cùm textus ſolum dicat, *ſi ſint invitæ*: non tamen in criminalibus, ubi criminaliter agitur, niſi ſuam, vel ſuorum injuriam perfequantur. L. qui accuſare ff. de accuſ. L. uxor cum ſeq. C. de his, qui accuſare non poſſunt. Dixi 2. *ſi non ſint Religioſæ*. Nam de his in cit. c. *Mulieres*, ſpecialiter cautum eſt *¶* *ceterum, ibi: ceterum femina religioſa, præſertim, quæ debent ſub clauſura morari, extra ſuum Monasterium, vel clauſuram non vocentur ad judicium, vel trahantur ex quavis cauſa perſonaliter, etiamſi ad hoc voluntas accederet earundem. Decernimus quoque, ut ipſo jure ſit irritum, & inane, ſi quid contra præmiſſa contigerit attentari.*

Ex hoc ſequitur 3. quidquid contra hęc quæ citato *¶* *Ceterum*, ſtatuta ſunt, ne mulieres religioſæ perſonaliter cogantur venire in judicium, factum fuerit, ipſo jure irritum eſſe, ac inane, adeo quidem, ut hoc procedat etiam in caſu, quo ipſæ non invitæ, ſed conſentientes, veniunt perſonaliter in judicium.

ſequitur 4. mulieres invitæ etiam in caſu, quo neceſſarium eſt earum teſtimonium, cogi non poſſe, ut perſonaliter compareant in judicio; ſed tali caſu poſſe recipi earum teſtimonium ab ipſo iudice illas adeundo, ſi perſonæ judicantis conditio id patiatur; vel poſſe committi viro alteri honeſto c. *mulieres, cit.* ubi tamen nota, quod Judex per fraudem fingens neceſſitatem, ideoque mulierem facit nominari in teſtem, ut malo ſine ad eam accedere poſſit, ipſo facto incidat in excommunicationem, c. *mulieres cit.* non tamen reſervatam Papæ, gloſſ. in cit. c. *V. incurrat.*

Dices: receptio & examinatio teſtium non poteſt committi, niſi habenti juridi-
ctionem? Reſp. id verum eſſe de jure civili, ſed non canonico; hęc enim committi poteſt tabellioni, & (in ejus defectu) viris alijs honeſtis c. *mulieres cit.* & c. *quoniam de probat.* Adverte tamen, cùm mulier honeſta (ſeu, ut ait textus) *egregia*, in domo ſua deponit, non neceſſario citandam eſſe partem in tali examine, ut docet Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 72. à n. 68. apud Barboſ. in cit. c. *Mulieres n. 9.*

Porro Reſponſionem datam in n. 19. Limita 1. ut non procedat, ſi mulieres ci-

ten.

tentur in causa fidei; idque propter illius favorem, & Judicium auctoritatem, ut notat Simancha de Cathol. Institut. c. 44. n. 12. qui num. seq. addit: *modestius tamen esse, potius rogari per Inquisitores, quam compelli.*

Limita 2. ut non procedat, causa in iudicium deducta talis sit, ut corporalem mulieris præsentiam juris necessitas exigat v. g. si de gravi crimine accusetur. Nam in causis criminalibus mulieres personaliter citari, capi, & incarcerari possunt. Authen. *hodie C. de custod. reorum*: non autem ob debita civilia. 3. ut non procedat respectu mulierem inhonestarum, ut sunt meretrices *L. egregias ff. de iurejurando.*

14. Dices: In c. 3. de Testibus, contrarium esse statutum; nempe mulieres etiam invitæ cogi posse personaliter venire in iudicium. Nam Gregorius IX. ad Sabinum defensorum Sardinia: ita scripsit: Quoniam aliqua nobis de persona Epiphaniij Presbyteri sunt facinora nuntiata, necesse est; ut cuncta diligentius perscruteris, & seu mulieres, cum quibus peregrisse dicitur, seu alios, quos de causa scire aliquid senseris, huc festines adducere: quatenus Ecclesiasticâ districtione liquidè possint, quæ vera sunt, aperiri. Ad hunc textum respondet Gonzalez *ibid. n. 4.* in dicto casu admittam in iudicium sceminam; quia Epiphanio in iudicium vocato, imputabatur concubitus cum illa, pro quo, tanquam delicto difficilis probationis, admittebatur illa ad deponendum; ut inde haberetur saltem conjectura delicti, ex qua cum alijs adminiculis iudex in iudicando juvari posset, præsertim ubi agitur de delictis gravioribus, ut colligitur ex c. *Tanta de Simon.*

25. Quæres 4. quid dicendum de alijs personis laicis? Resp. juxta regulam datam n. 15. omnes, nisi prohibitos, habere legitimam personam standi in iudicio; excipe 1. militem per *L. non prohibentur. C. de his, qui accus. non possunt.* 2. Furiosum, mente captum, surdum, & mutum; unde horum nomine, agit Curator *arg. l. 1. de Curator. furios.* 3. prodigum *L. 19 §. fin. ff. de Tutor. & Curat.* 4. Servum, *L. quod attinet ff. de R. I.* 5. Deportatum, cujus loco in iudicio stat fiscus, de quibus plura legistæ; quibus præmissis.

* * *

§. I.

An Prælati Ecclesiastici habeat legitimam personam standi in iudicio?

Respondet Pirhing *h. t. 24.* Prælatum, etiam Regularem, per se solum, 262 absque consensu, vel consilio Capituli, seu Conventus, in iudicio agere, vel conveniri posse, si agatur de rebus communiter pertinentibus ad Prælatum, & Capitulum; præterquam, si causa ardua, vel magni momenti sit, dicens, id colligi ex c. *Abbatem. 18. q. 2. & c. non dicatis. 12. q. 2.* quæ desumpta sunt ex Toletano Concilio. 4. c. 50. ut ponitur statim in principio dictæ quæstionis secundæ: In hac autem quæstione duplex est Capitulum incipiens à verbo *Abbatem*; nempe tertium, & quartum; sed ex neutro videtur colligi assertio. Nam in tertio solum dicitur, non esse ordinandum alium, nisi quem dignum moribus, atque actibus monasticæ disciplinæ communi consensu Congregatio tota poposcerit; & in 3. nisi quem sibi de sua Congregatione, & Monachorum electio, & possessionis Dominus, & (quod magis observandum est) ordo vitæ, ac meritum depoposcerit. Capitulum, quod est 11. in ea causa 12. non quæstione prima, sed secundâ solum est ex Divo Augustino, & solum dicit, quod non liceat habere proprium ijs, qui suis renuntiant, & communiter vivere spondent.

Nihilominus retinenda est assertio ex eo, quia habet Liberam administrationem, lege, seu jure sibi constitutam; sic Barbosa in c. *Edoceri 2. de rescript.* de quo infra n. seq. & c. *qui Generaliter constituitur, de procuratoribus in 6.* ibi: *qui generaliter constituitur ad negotia Procurator, agere, ac experiri potest, exceptis his casibus, qui mandatum exigunt speciale*; id, quod etiam dicitur *L. fin. ff. Quod cujunque universitatis nomine.* Unde quando dicitur qui nequit alienare rem aliquam, nequit eam in iudicium deducere. *L. ait. Prator §. 2. ff. de jure deliber.* ibi: *absurdum est ei, cui alienatio interdicitur, permitteri actiones exercere*; Sed Prælati sine consensu Capituli, non potest alienare, ut constabit. Resp. hanc regulam procedere de his, qui in iudicio agunt non nomine proprio, sed alieno. Albas in c. *edoceri,*

de

de rescript. n. 6. Abbas autem, vel Prælat-
 us agit nomine suæ Ecclesiæ, vel Mona-
 sterii. Sic Pater bona filij adventitia non
 potest alienare, & tamen pro ijs in iudicio
 contendere potest. Excipi tamen debent
 causæ arduæ, & gravis momenti. c. Abba-
 tem 18. q. 2. c. non dicatis 12. q. 1. Simi-
 liter Tutor sine decreto Judicis alienare
 non potest, & tamen potest agere in iudi-
 cio de bonis pupilli.

28. Econtra Capitulum in bonis comuni-
 ter pertinentibus ad ipsum, & Prælatum,
 sine consensu, & autoritate Prælati regu-
 lariter non habet legitimam personam
 standi in iudicio. c. causam. 9. de Judi-
 cijs ibi: *provideas inter cetera ut fratres*
Dulmen: Monasterii cum auctoritate, &
assensu Episcopi sui ingrediantur negoti-
um. Ne si fratres Sancti Albani obtine-
ant, Episcopus idem Abbatem Monasterii
se proponens, litem sopitam valeat suscita-
re. Secus autem (in causis propriis con-
 ventus, nimirum separatim attributis Ca-
 pitulo) in his enim non admittitur Præla-
 tus, nisi exhibeat mandatum, seu consen-
 sum Capituli, vel caveat, Conventum
 rem postea ratam habiturum; sic gloss. in
 r. 1. de Procuratoribus. v. legaliter.

Hæc confirmari possunt ex c. edoceri.
 21. de Rescriptis; ubi Pontifex Abbati, &
 Conventui Præmonstratensi quærenti: *an*
in causa Monasterij conveniatur Abbas
per rescriptum, in quo nulla fit mentio de
conventu; & propter hoc appellari possit?
 rescriptit: edoceri postulâstis à nobis, ut-
 rum per literas adversus Abbates (nullâ
 mentione habita de suis conventibus) im-
 petratas teneantur Abbates ipsi super cau-
 sis (quæ ad Conventus pertinent, & eos-
 dem) de ipsis querelantibus respondere:
 ac licet inhibita sit appellatio, per appella-
 tionis objectum possint (ne respondeant)
 se tueri: super quo duximus responden-
 dum: quod nisi alia causa rationabilis
 suffragetur, per appellationem se tueri non
 possunt, quo minus debeant auctoritate
 literarum hujusmodi legitimè respondere:
 cum ex officio suo teneantur Congregatio-
 num suarum negotia procurare: nisi forte
 Abbatis, & Conventus negotia essent om-
 nino discreta. Ex hoc textu colligitur,
 Abbatem ex officio suo teneri Congrega-
 tionum suarum negotia procurare, nisi
 negotia Abbatis, & Conventus essent om-

Tom. II.

nino discreta. 2. eundem super negotiis
 utrique communibus posse conveniri per
 rescriptum justitiæ, etiam nullâ mentione
 Conventus factâ. 3. Abbatem ex tali rescri-
 pto posse conveniri, ac respondere teneri.
 Capitulum igitur in causis, & negotiis com-
 munibus Capitulo, & conventui, nunquam
 convenitur, nec convenit sine assensu
 Prælati, per gloss. in cit. c. causam v. assen-
 su Episcopi hoc est, sui Prælati. Nam in
 eo Conventu, de quo agit Capitulum cau-
 sam, Abbas simul fuit Episcopus; alioquin
 enim sufficiebat consensus Abbatis.

Præterea not. 1. si Capitulum agens sine
 consensu Prælati aliàs requisito, obtineret
 sententiam pro se per subsequentem Præla-
 ti consensum ratificari posse quamvis con-
 tra ipsum non subsisteret, idque privilegio
 Ecclesiæ, quæ in hoc gaudet jure pupilli,
 & minorum in rerum alienatione sine
 consensu Tutoris, vel Curatoris. Intellige
 si consensus Prælati de jure intervenire
 debuit; si verò consensus Prælati fuit re-
 quisitus, quia etiam ipsius intererat, sub-
 sistet per ejus ratihabitionem, de jure com-
 muni Abb. cit. n. 11.

Not. 2. Judicem teneri ex officio cavere,
 ut à litigantibus serventur solennitates in
 judiciis præscriptæ, quarum defectu iudi-
 cium evaderet elusorium, & deberet po-
 stea irritari. Coll. ex c. causa de Judic.
 Hinc etiam parte non petente iudex defe-
 ctum supplere potest; Abbas in cit. c. cau-
 sam 3. & repellere Procuratorem caren-
 tem legitimo; Sic Barbosa in cit. c. causam
 n. 2.

§. II.

An Regularis habeat legitimam perso-
 nam standi in iudicio?

Ante resolutionem supponendum 1.
 Quando dicitur per votum paupertatis
 Religiosa, habentem tale votum, non
 posse habere proprium, per proprium posse
 intelligi, vel dominium, quo res verè, ac
 propriè sit sua; vel usum domini independen-
 dentem à consensu Superioris. Hinc ex Reli-
 gionibus quædam sunt, in quibus Religiosi
 talis Religionis nec in persona sua particula-
 ri, nec in communi habent proprium; quæ-
 dam, in quibus omnes habent proprium in
 communi, non tamen in persona particulari:

quæ-

quædam verò, in quibus etiam particula- res aliqui, etiam in persona propria reti- nent proprium, situm in rerum tempora- lium dominio; non autem situm etiam in usu earum independente à voluntate Su- periorum.

31. Hinc supponendum 2. *abdicationem dominii* etiam in persona particulari, non esse de substantia voti paupertatis, quâ quis cum voto castitatis, & obedientiæ consti- tuatur verè, ac propriè Religiosus; secus usum independentem à consensu *Superio- ris*. Res certa est, ex definitione Grego- rii XIII. *in constit. incip. ascendente*. Da- ta 8. calendas Jun. 1584. Nam qui in So- cietate, post Novitiatum, emittunt tria vota simplicia paupertatis, castitatis, & obe- dientiæ, *verè ac propriè Religiosi existunt*, licèt ad gradus Professorum, & Coadjuto- rum formatorum nondum pervenerint; sed ad hoc paupertatis votum non pertinet substantialiter abdicatio dominii, etiam in persona particulari, sed tantùm usus independentis à licentia *Superioris*; ergo.

Major certa est ex dicta constitut. Gre- gorij, ibi: *sed & Scholares ipsos, ac supra- dictos alios omnes, & quoscunque, qui in ipsam Societatem admissi, biennio proba- tionis à quolibet eorum peracto, tria vota substantialia prædicta, tametsi simplicia, emisserint, aut emittent in futurum; verè, & propriè Religiosos fuisse, & esse, ac fore, & ubique semper, & ab omnibus censerì, & nominari debere; non secus atque ipsos tum Societatis, tum quorumvis aliorum Re- gularium Ordinum professos, suisque præ- positis in omnibus, & per omnia obedire; & huic Sedi immediatè subjectos, & à quo- rumvis Ordinariorum, & delegatorum, seu aliorum Judicum jurisdictione omninò exemptos.*

Minor æque certa est ex eadem consti- tut. ibi: *& licèt, qui ad gradus Professorum, & Coadjutorum formatorum nondum per- venerunt, bonorum suorum jus atque do- minium, (tum alias ob justas causas, tum etiam, ut majorem Societas habeat liberta- tem, illos, si opus fuerit, cum minori offen- sione dimittendi) ad tempus Generalis Præ- positi judicio præscribendum, valeant reti- nere, ut in pauperes tandem, seu alios pios usus pro ipsorum devotione distribuunt, juxta Evangelicam consilium, ac promissio- nem, quam initio Novitiatûs faciunt: in-*

terim tamen, quantum ad illorum usum, religiosam paupertatem servant, nec ullâ re, tanquam propriâ, & sine Superioris facultate uti possunt.

Supponendum 3. dispositionem juris circa Regulares fundatam in eo, quòd vi sui statûs non possint habere proprium vel in persona sua particulari, vel etiam in communi, quoad effectus juris inde nas- centes, non bene applicari eis etiam, qui vi sui statûs possunt habere proprium, vel in communi, vel etiam in sua persona par- ticulari; sic enim procederet à diverso ad diversum; qui argumentandi modus nul- lius momenti est, ut patet vel dialecticis.

Supponendum 4. etsi *aliquo casu* ve- rum sit, quòd dispositum *in casu vero*, et- iam producat effectum juris *in casu ficto*, qui juris dispositione æquiparatur vero; hoc tamen non procedere *quoad omnem effe- ctum*, nascentem ex dispositione juris circa casum verum, sic licèt Beneficiatus, solum *fictè* residens in sua Ecclesia, pro certis ca- sibus æquiparetur residenti *verè*, quoad lucrandos fructus beneficii; non tamen procedit etiam quoad distributiones quoti- dianas, ut dicitur *l. 3. tit. 4. de Cleric. non resid.* similiter licet *mors civilis* æquiparetur *naturali*, juxta commune brocardi- cum *L. actione 65. §. publicatione, ff. pro socio, & §. solvitur, Institut. de Societ.* plu- rimas tamen habet limitationes, ut videri potest apud Barbosam *l. 11. axiomat. a. 5. r.* & procedit solum in casibus à jure expres- sis, ut rectè notat gloss. in *c. Placuit 2. 16. q. 1. & in c. susceptum, de Rescript. in 6.* quibus præmissis.

Pro parte negante, *Regulares habere le- gitimam personam standi in judicio*, addu- ci possunt seqq. *1. c. Monachi. 35. 16. q. 1.* ibi: *similiter, ut nullus Monachorum, fo- rensis negotij susceptor, vel executor exi- stat, nisi quòd Monasterij exposcit utilitas, Abbate sibi nihilominus imperante.* Secun- dò, *c. Ex parte. 2. de Postuland.* ubi propo- situm fuit Pontifici, quòd quidam Cano- nici Regulares non solum in Ecclesiasticis, verùm etiam in forensibus causis præsu- mant advocati judicium exercere; Cum- que objiceretur eis, quòd non debent esse forensis, vel Ecclesiastici negotij suscepto- res, vel executores, nisi fortè id Monaste- rij exposcat utilitas, Abbate nihilominus imperante, ad suam proponant insolentia

tiana

nam excusandam, quòd capitulum illud, per quod prædicta prohiberi videntur, de *Monachis*, non de *Cononicis Regularibus* loquatur manifestè: rescriptit Innocentius III. *Consultationi tuæ taliter respondemus*, quòd *idem iudicium de Canonicis Regularibus, quod & de Monachis (quantum ad supradicta) credimus observandum, licet de Monachis in canone specialiter sit expressum.*

35. Deinde nullus Regularis, utriusque sexus, vel per se, vel per alium, stare potest in iudicio, vel activè, vel passivè, *sine Superioris licentia*, ut traditur communiter à doctoribus in c. *Cum dilecta*. 22. de *rescript.* sic Pirhing de *Judicijs* n. 29. Sanch. l. 6. *summe*, c. 12. n. 1. Probatur 1. quia in hoc æquatur, *servo*, & *filiofamilias*, contra quos, vel pro quibus non potest fundari iudicium. L. *lis nulla*, & L. *vix. ff. de Judic. L. servus C. cod.* Secundò. *Regulares pro mortuis habentur*, & nihil habent, cuius causa pro se agunt ut dicitur in cit. c. *cum dilecta*, & *Authent. causa, qua fit cum Monacho. C. de Episcopis, & Clericis.* Navarr. *comment. 2. de Regularibus* n. 64. Everard. *Loco* 24. à *servo ad Monachum*, n. 4. Tertio tales æquiparantur *capite minutis*, qui nihil possunt jure suo; cum sui juris non sint, & plenè transiverint in alienam potestatem. Quarto, quia sicut *deportatus*, & *exul*, sic *Monachus* se habet ad hereditates; sic Barbof. l. 11. *axiomat. c. 45. n. 2.* Unde habet se sicut *capite minutus*, cui nulla est legitima persona standi in iudicio. His tamen non obstantibus:

36. Dicendum quemlibet Regularium, cum licentia sui Superioris, habere legitimam personam standi in iudicio, tam activè, quàm passivè; est communis sententia DD. Nam hoc non modò nullo jure prohibitum est; sed etiam positivè approbatur, ut patet ex cit. *juribus* à n. 34. quod intellige non tam nomine *Monasterii*, *Collegii*, vel *Ecclesiæ suæ*, aut *propinquorum*, sed etiam nomine suo, si rerum temporalium dominium habeat in sua particulari persona, prout contingere posse constat ex dictis à n. 31. Quilibet enim Regularis cum licentia sui Superioris agere potest in iudicio pro rebus suis, & suorum ex *dict.* à n. 34. Nec obstant in contrarium adducta fundamenta.

Tom. II.

Nam ad r. ex c. *Monachi*. Resp. nihil desumi, imò contrarium probari, cum expresse prohibitionem inibi factam limitet: *nisi cum Abbatis imperio; & Abbate sibi nihilominus imperante; accedit*, quòd dispositio loquens de *Monachis*, quàm talibus, non afficiat alios *Regulares, non Monachos;* & loquens de non habentibus proprium in particulari persona sua, non tangat habentes oppositum; at cit. c. *Monachi* loquitur de *Monachis*, quàm talibus, ut liquet ex illis verbis: à *Monasterio foras egredientes; ipsorum enim propria est solitudo, & secessus à publico.* Cæterum etiam *Monachus* de voluntate sui Superioris degens extra *Monasterium*, Superiore absente potest agere, & conveniri; sic Barbof. in c. *cum dilecta. de Rescriptis* n. 7. & in *L. si longius. l. si filius. ff. de Judicijs* n. 50. plures tales casus habet Sanch. cit. à n. 12. Pirhing de *Judic.* à n. 31. & alii. Et c. *cum dilecta* cit. expresse habetur casus, ubi in causa spoliationis una *Monialium* per se, altera per *Procuratorem* steterit in iudicio. V. Pirhing in c. *cit. de rescript.* n. 46.

37. Ex hoc habetur etiam responsio ad argumentum ex c. *cum dilecta*. 22. de *Rescript.* id enim procedit solum, quo, *carens proprio*, ageret vel *nomine suo* (sic enim fieret *eluforium iudicium*) vel *nomine communi, sine consensu ejus*, qui conventui præest. Nam sine hoc eodem modo ejus actio exceptione statim elideretur, iudicio sine fructu convocato. Hinc etiam textus illi, qui supponunt, necessarium esse consentum *Episcopi*, ut *Monachi* in iudicio comparere possint, accipiendi solum sunt de illis *Monasteriis*, quæ ex lege *diocesana*, & *jurisdictione parent proprio Episcopo* juxta *generalem regulam* in c. *omnes* 16. q. 1. secus in exemptis. Sic Gonzalez in c. *Causam* 9. de *Judic.* n. 8.

38. Ad 2. desumptum ex c. *ex parte*, quod videtur contrarium his, quæ diximus n. 37. & 50. non valere argumentum à *Monachis* quàm talibus, ad *non Monachos*. Resp. nihil probari ad intentum; ibi enim solum dicitur, *idem iudicium, de Canonicis Regularibus, quod & de Monachis (quantum ad supradicta) observandum esse, licet de Monachis in Canone specialiter sit expressum.* Supra dicta autem sunt, quod *quidam Canonici Regulares non solum in Ecclesiasticis, verum etiam in forensibus*

B 2

causis

causis presumant advocati iudicium exercere. Et in his omnino idem iudicium est de Canonicis Regularibus, & Monachis. Hæc enim prohibitio facta Monachis, non fundatur in qualitate *Monachi* quæ talis; sed in qualitate status Regularis, utriusque communis. Cæterum nec iste textus vel uno verbo loquitur de casu, quo procedunt, ex sui Abbatis consensu, & imperio; minus autem de his, qui habent proprium in sua particulari persona.

40. Ad secundum argumentum in n. 35. *Resp.* negando, inibi assumptam propositionem ex dictis à n. 37. Ad 1. ejus probationem *Resp.* 1. N. maj: sic indefinite prolatam. Nam Monachus potest fieri Episcopus, potest esse executor cum licentia Abbatis, potest esse arbiter &c. quod tamen in *servum* non cadit; sic ex pluribus probat Barbofa *axiomat. l. 11. c. 4. §. n. 1.* ubi affert etiam Ancharanum in *c. fin. de testam. in 6.* dicentem: hanc equiparationem *de servo, ad Monachum*, non esse per omnia bonam. Et ideo argumentum à servo ad Monachum non procedit, ubi contrarium reperitur in jure expressum. Fagnan. in *c. Monachi, de statu Monachorum. n. 22.* Probatio, quam pars contraria desumit ex *L. lis nulla*, est contra ipsam. Ejus enim verba sunt: *lis nulla nobis esse potest cum eo, quem in potestate habemus, nisi ex castrensi peculio*; quæro, quare in hoc, & non in adventitio? certè alia ratio non est, quàm quia castrense peculium est omnino proprium filij familias, non alterum. Sed bona Scholasticorum Societatis sic etiam illis propria sunt; ergo cum illis ipsis per *cit. L. lis esse potest*; ergo habent, *per se ipsos*, vi hujus legis, legitimam personam standi in iudicio. Unde licet in comparatione *quoad aliquos duntaxat actus Religiosi, juris fictione*, pro servis habeantur; reverà tamen servi non sunt, sed potiùs sunt in obedientia Abbatis, sicut filii in potestate Patris. Baldus in *L. sed si. vers. idem queritur, ff. de receptis arbitris n. 1. in 2. lectur.* Et idem ipsius Monasterii Filii Spirituales vocantur. Feilin. in *c. cum Nuntius, de Testibus.*

41. Ad *L. Vix. §. 3. ff. de Judicijs.* *Resp.* ex ipsis legis verbis constare, *servis* non negari utcumque actionem, vel conventionem in iudicio, sed tantùm *adversus dominos*, exceptis tamen etiam aliquot *ibid.*

casibus: hoc autem fundatur in propria & vera ea servitute; non autem ea, quæ solum constituit Spiritualem Filium alterius, tanquàm Patris, qualiter est in Monachis respectu suorum Superiorum.

Ex hoc etiam sequitur, nec eo, quòd Regulares in quibusdam casibus equiparentur *filio familias*, quicquam probari ad intentum. Nam licet verum sit, quòd Religiosus, Monasterium per Religiosam professionem ingressus, testari amplius non possit, si nihil amplius habeat proprium de quo testetur, (ut sunt solenniter professi) & in hoc conveniat cum filio familias, qui, dum est sub patria potestate, testari de bonis adventitiis non potest. *L. pen. & ult. c. qui testam. fac. poss. junct. gloss. 7. Certis, & paucis alijs similibus*: est tamen magnum, & multiplex inter eos discrimen in multis. Nam ingrediens Monasterium ante professionem vi Novellæ constitutionis 76. c. 1. suas res, quòd voluerit, potest disponere; nec necessariò illas tenetur inferre Monasterio, quod non habent filii familias *quoad res omnes* respectu Patris. Deinde Scholastici Societatis res suas etiam per vota sua, quibus post biennium transeunt in Religionem, retinent omnes, quoad validam dispositionem, etiam sine consensu Superiorum; quod non habent filij familias, vel pupilli sine consensu Patris, vel Tutoris.

Ad illud, quod dicitur, *Monachum pro mortuo haberi*, ex Authent. *Ingressi c. de ss. Eccles.* *Resp.* procedere solum in casibus fictionis expressæ in jure, ut notavimus n. 33. & aliud non significare, quàm *Monachos* quidem *mundo mori*, scilicet *quoad ejus opera, & vanitatem*; non tamen *quoad jura sua, & hereditates*, ut rectè notat Barbof. *axiom. l. 11. c. 45. n. 2.* quo sensu etiam dicuntur *exules patria, & mundo*; & *instar deportati*, ut coll. ex *L. Deo nobis c. de ss. Eccles.* Quoad rationes autem civiles bonorum temporalium illi tantum Religiosi, vi sui status, sunt civiliter mortui dispositione juris, quibus nec in persona particulari, nec in communi competit ullum dominium, vel jus justitiæ bonorum temporalium; Quales non sunt Scholastici Societatis, nec Canonici Regulares. Benedicti. Cisterci. &c. quotquot dominium bonorum temporalium habent, saltem in communi.

Hinc

43. Hinc not. universaliter, mortis nomine, venire tantum mortem naturalem, non civilem, quando sumus in dispositione conditionali. Condicio enim purificari debet in casu vero, non ficto. *L. qui heredi. §. Mævius. ff. de Condit. & demonstrat.* Ators autem civilis est mors ficta, & non vera. *L. 1. §. fin. ff. de honorum possess. contra tabulas*; ita *Surdus Consil. 90. à n. 24.* & *Card. Tusch. Practic. conclus. tom. 5. lit. d. conclus. 393. n. 20.*

44. Ex hoc sequitur, à deportatis, ab exilibus, à capite minutis (quæ diminutio consistit in mutatione status, nimirum libertatis, civitatis, & familiaris) in dato casu nihil concludi; cum Religiosi, præsertim Scholastici Soc. gaudeant plurimis iuribus, quibus non gaudent exules, deportati, vel capite minuti, ut patet ex dictis; adeoque ab his ad Religiosos argumentum petatum, in ordine ad quæstionem propositam, est à diversis ad diversa, consequenter nihil concludit, sicut nec illud, quo quidam volunt, Scholasticos se habere instar pupillorum. Nam pupillus nec velle, nec nolle, in ea ætate habet, nisi apposita Tutoris autoritate. *Arg. L. Pupillus nec velle. ff. de Reg. juris.* Manzius cit. in *lib. 1. Instit. Tit. 2. de Adoptionibus. §. 3. cum autem impubes. n. 3.* at Scholastici Societatis, dum in eo gradu sunt, sine Superiorum autoritate, illicitè, non tamen invalidè agunt disponendo de rebus suis ex *n. 41. ergo.*

45. Sequitur 2. quod Religiosus ratione contractus, prius in sæculo celebrati, non ipse conveniri possit, sed debeat Monasterium, libello, & narratione facti concepta in personam Monachi, sed executione sententiæ condemnatoriæ in bonis Monasterii constituendâ, ita tamen, ut hoc non teneatur, ultra bona, quæ ab ipso accepit; ita *Sanchi. cit. n. 2.* & *Navarr. in Commentar. 2. de Regularib. n. 67.*

Sequitur 3. ex delicto sui Monachi non obligari monasterium, sicut nec obligatur dominus ex delicto servi, *Sanchi. cit. n. 3.* Monachus autem injuriatus ab alio non potest agere actione injuriarum in iudicio, nisi Prælatus sit absens, vel Procuratorem non reliquerit *arg. L. sed si unus. §. nisi Prætor, ff. de injur.*

Sequitur 4. irritum esse iudicium celebratum cum Religioso sine Prælati licentia

in casibus, pro quibus sine illa non habet legitimam personam standi in iudicio; quia sic deest Reus legitimus. Excipe, nisi egerit nomine Prælati, vel Monasterii, & acta rata habeantur ab istis; *Pirhing hic n. 30.*

Dixi: in casibus, in quibus non habet legitimam personam standi in iudicio sine Superioris licentia; hæc enim regulariter necessaria est, exceptis tamen quibusdam casibus: 1. si absit Superior, ex causa legitima, & absque periculo in mora requiri non possit consensus Prælati; 2. si sit electus ad Prælaturam, dignitatem, vel beneficium; 3. si agatur de valida ipsius Professione; 4. si de alimentis, vel expensis à Monasterio denegatis. Potest autem agere in his, vel per se, vel, quod decentius est, per Procuratorem Abb. in *c. cum dilecto. de rescript. n. 1. V. dicenda à n. 47.*

Notandum præterea, dupliciter alicui Religioso dari posse beneficium manuale, primo beneficium manuale, seu ad nutum revocabile. 2. solum committendo ejus administrationem: & in hoc casu non dici, habere propriè beneficium; sic *Azor p. 1. l. 12. c. 11. q. 10* quo posito dicendum, ejusmodi Religiosum, in dicto primo casu, posse per se agere, & conveniri in iudicio. Nam quilibet præfectus alicujus administrationis, id potest, ut docet *Durandus. de actore n. 49. ex c. cum deputati. 6. de judicijs.*

Nam, cum quidam Judices tam seculares, quam Ecclesiastici Præceptores templi pro domibus suis, etiam de consensu Magistri suæ Religionis, agere, ac defendere ad prosequendam suam justitiam non admitterent, tanquam licitum non sit eis super litigiosis negotiis curam gerere, qui pacificis decreverunt studiis inhære, illud allegantes in repulsione eorum, ipsis generatio non est nota: qui undecunque venerint gratiâ Divinâ vocati, dum laudabiliter exequantur officium sui ordinis, ex superabundanti requiritur suæ notio nationis: & propterea Magister, & fratres militiæ templi in Italia constituti apud Innocentium III. conquesti essent, respondit Pontifex: *ne quis igitur in prosecutione causarum præceptores eosdem ab agendo, vel respondendo, occasione hujusmodi, repellat, auctoritate presentium inhibemus.*

Pro explicatione hujus capituli notandum

B 3

dum

46a

47a

dum 1. ex Petyra in *Elucidario* n. 1362. per *Præceptores* hic intelligi *Commendatarios*, vel personas religiosas, deputatas, ut possint agere, ac defendere jura Ecclesiæ, *Clement. 1. de Rescript.* Sunt (prout inquit *Azor p. 2. l. 3. c. 26. q. 3.*) in Religiosorum ordinibus præsertim ad militandum, vel excipiendum hospitio peregrinos, vel curandos ægrotos institutis, administratores domorum, vel prædiorum, vel reddituum, aut bonorum ad ipsos ordines pertinentium, qui vocantur *Præceptores*, tribus votis obstricti, & Regulam ipsius ordinis professi, à summo magistro rebus administrandis constituti.

Not. 2. ex hoc textu clarè deduci, Regulares habere legitimam personam standi in iudicio tam activè, quàm passivè pro rebus Ecclesiæ, vel Monasterij sui de Superioris licentia, (ubi proprium istud habet in communi) non suo, sed Ecclesiæ nomine; pro eo scilicet, qui proprium habet. Unde si Religiosus proprium habeat non communi, sed suo particulari nomine, etiam suo nomine, cum Superioris consensu, legitimè stat in iudicio, tam activè, quàm passivè: Ex hoc sequitur ineptè quosdam *Juris Consultos* indefinitè coacervare *Juristextus* in hac quæstione (*an iste Regularis legitimam personam habeat standi in iudicio*) quos antiqui canones habent, de Regularibus pariter indefinitè, loquentes duntaxat de his, qui proprium non habent, liquet ex omnibus illis, quæ congruunt in contrarium, de quibus. n. 34.

48. Sequitur ulterius nullatenus legitimum fieri argumentum in hoc puncto ab aliis Religionibus, ad Religionem Clericorum Soc. JESU; cujus ratio præter clarum discrimen in prædictis expositum, desumitur ex constitutione Gregorij XIII. quæ incipit, *Ascendente Domino*, ubi, postquam retulit nostræ Societatis exordia impugnata; ejusque institutum declaravit, & confirmavit, hæc habet: *quia tamen non defuit temeraria quorundam audacia, qui post declarationem, decretum, præceptum, & interdictum nostrum hujusmodi, non solum multa ex prædictis, & fortasse alia ad Societatis institutum, ac vivendi formam spectantia, labefactare, sed & ipsa Apostolica decreta, ac præcepta, publicè, & ex Cathedra, ausu temerario, impugnant, mentemq. nostram perversè interpre-*

tari non erubescant, disputantes, & prædicta in dubium revocantes; omniaque ex aliorum regularium ordinum communibus rationibus, formis, ac statutis metientes, Societatis institutum, peculiare Constitutiones, ac vim votorum simplicium illius, à Sede Apostolicâ in eadem Societatis Religione probata admissorum, penitus ignorantes, ac nonnulla jure antiquo, quæ post illud successu temporum hujus Sedis auctoritate, approbatione, & confirmatione, ac peculiaribus privilegijs sancita, & roborata esse dignoscuntur, perperam interpretantes, convellere nituntur. Quin etiam nos supra dicta, motu simili, & ex certa scientia, de Apostolica potestatis plenitudine decernentes, ac precipientes, privato sensu locutos fuisse, ac tanquam privatos doctores errare potuisse, imò verè, & de facto, ob falsam supradictorum informationem, errasse; ideòque præceptum nostrum nullam ad obligandum vim habere, & subjungit ulterius eorum perversam interpretationem, dicentium: Neminem præterea eorum, qui solemnem professionem in dicta Societate non emiserunt, de illius corpore, aut verè, aut propriè Religiosum esse posse; sed eos merè seculares, ac Ordinariorum jurisdictioni subditos existere; nec Societatem ipsam, aut illius Superiores, imò nec nos jus in eos ullum, ex vi votorum hujusmodi habere, vel acquirere, aut Superioribus ipsis conferre posse: non considerantes voti solemnitatem solâ Ecclesiæ constitutione inventam esse; triaque hujusmodi Societatis vota, tamen simplicia, ut substantialia Religionis vota ab hac Sede fuisse admissa; illaque emittentes in statu Religionis verè constitui; quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, seque Divino servitio in eâ mancipant; in quibus votis nullus præter Romanum Pontificem potest manum apponere; aliisque, atque aliis modis Societatem ipsam impetunt, universali Ecclesiæ perutilem, qui diversis functionibus, & personarum gradibus distributa, à Romanis Pontificibus presbyterorum, à Tridentina Synodo Clericorum Religio appellata, habitu, nominè, plerisque personarum gradibus, votorumque differentijs, ab alijs Regularibus Ordinibus distinguitur.

Quibus, & pluribus falsis criminationibus contra Societatis institutum ibidem

enarratis, subjungit: *Et ut contradicentiam audacia coercatur, premissas omnes, & quasvis alias illis similes assertiones, contra dictæ Societatis institutum, vel quomodolibet in illius præjudicium pronuntiatas, aut scriptas, falsas omnino, & temerarias esse, & censerì debere.* Præcipimus igitur in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis excommunicationis latæ sententiæ, nec non inhabilitatis ad quævis officia, & beneficia secularia, & quorumvis Ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrendis (quarum absolutionem nobis, & successoribus nostris reservamus) ne quis cujuscunque status, gradus, aut præminentie existat, dictæ Societatis Institutum, Constitutiones, vel etiam præsentis, aut quemvis earum, vel supradictorum omnium articulum, vel aliud quid supradictum concernens, quovis disputandi, vel etiam veritatis indaganda quesito colore, directè, vel indirectè impugnarè, vel eis contradicere audeat; distriktiùs inhibentes, ne quis, sive extra, sive intra dictam Societatem, nisi de illius Generalis, aut inferiorum Præpositorum licentiâ notaciones, declarationes, glossas, vel Sholia ulla Super præmissis facere, vel ea, nisi quantum verba ipsa sonant, interpretari, aut de eis disceptare, seu scrupulum cuiquam injicere, vel in controversiam, vel dubium revocare audeat *quo quomodo.* Ex quibus omnibus fatis aperte sequitur à glomeratis antiquorum canonum juribus ad casum de personis, ac Scholasticis Soc. JESU; ijsque quæ in jure antiquo de aliorum Religionum Alumnis, ex laudabili eorum instituto constituta sunt in sacris canonibus, nullum omnino in hoc puncto, de quo in præsens, argumentum esse.

§. III.

An excommunicatus habeat legitimam personam standi in judicio?

49. **H**Æc quæstio proposita est Alexandro III. ab Episcopo Paduano, ad quam respondit Pontifex: *quod conveniri possit; & debeat per alium respondere; ne videatur de sua malitia commodum reportare;* ut habetur in c. *Intelleximus.* 7. h. t. Unde sequitur, excommunicatum non posse

agere in judicio; intellige in alia causa, quàm excommunicationis. c. *decernimus, de Sentent. excom. in 6.* ubi Alexander IV. *decernimus,* inquit, *ut Judices Seculares,* per censuram Ecclesiasticam ab Ecclesiasticis judicibus (canonicâ monitione præmissâ) *repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando, & restificando in suis curiis, & judiciis compellantur;* idque nec suo, nec alieno nomine reg. 67. de reg. jur. in 6. ibi: *quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit;* & si vitandus sit, à judice repellendum esse, etiam nullâ exceptione appositâ; si autem toleratus, & excommunicatio sit notoria, posse quidem repelli à Judice, sed non teneri, nisi pars excipiat c. 1. de except. in 6. eandem exceptionem illi apponere potest Notarius, & quicumque alius. gloss. *recept. in tit. c. 1.*

Dixi 1. in alia causa, quàm excommunicationis. Nam in hac agere potest, quando agitur de ejus valore, vel quòd lata sit interpositâ appellatione; vel quòd contineat intolerabilem juris errorem. c. *cum contingat. de offic. delegat. c. per tuas.* 40. de sent. excommunic. ubi dicitur, quòd, si excommunicatus ab Episcopo, ad Metropolitanum appellat, ab eo absolvi potest: Metropolitanus tamen volens suo Suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absolvendum & teneri etiam remittere, *quando propter manifestum excessum fuit excommunicatus;* & ante absolutionem non auditur volens probare, se injustè excommunicatum; secus, si probare vult, sententiam esse nullam. Idem dic, si agatur de animæ periculo, vel ad illud evitandum, sic Abbas c. *significaverunt de except. n. 22.* vel si non agat voluntariè, sed ob periculum in mora, v. g. quia aliàs debitor illius fugeret; Barbof. in c. *intelleximus. n. 10.* Vel si impediatur facere sibi permittit v. g. ire Romam ad impetrandum rescriptum, &c.

Dixi 2. Judicem teneri excommunicatum vitandum à judicio repellere, etiam non oppositâ exceptione; cum ei non liceat, etiam in profanis, communicare. Quia tamen in ejusmodi exceptione frequenter, ex malitia etiam, fatigantur judicia, sequentem modum præscripsit Innocentius IV. in c. *piâ consideratione, de except. in 6.* ibi: *dignum duximus communem adhibere medelam;* si quis igitur excommunicationem

50.

51.

tionem opponit, *Speciem illius*, & *nomen* excommunicatoris exprimat, sciturus, eam rem se deferre debere in publicam notitiam, quam intra octo dierum spatium (die, in quo proponitur, minimè computato) probare valeat apertissimis documentis; quod si non probaverit, iudex in causa procedere non omittat, reum in expensis, quas actor ab hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans; Si verò postmodum instantiâ durante iudicii, & probationis copiâ succedente de eadem excommunicatione, vel aliâ, excipiat iterum, & probetur; actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere, jis, quæ præcesserunt, nihilominus in suo robore duraturis, proviso, quòd ultra duas vices, hæc non opponatur exceptio, præterquam si excommunicatio nova emerferit, vel evidens, & prompta probatio supervenerit de antiqua; sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur; executionem impedit, & sententia, quæ præcessit, non minùs robur debitum obtinebit, eo tamen salvo, ut, si actor excommunicatus sit publicè, & hoc iudex noverit, *quandocumq;* (etsi de hoc Reus non excipiat) *iudex ex officio suo actorem repellere non postponat.*

Ex hoc textu deducitur 1. exceptionem excommunicationis actori, sicut testi, in quacunque litis parte, usque ad sententiam objici posse, ut liquet ex ipso textu. 2. cum, qui opponit illius exceptionem, teneri expressâ illius specie, ac nomine, excommunicationem apertè probare intra proximos 8. dies; secùs, iudicem in causa processurum, & Reum præmissâ taxatione condemnaturum in expensis, quas actor probaverit interim se fecisse: si autem denuo post præcedentem instantiam, eandem objecerit, & probaverit, actorem non esse ulteriùs admittendum, donec absolutus fuerit. 3. Si Reus intra dictum octiduum eandem exceptionem objecerit & non probaverit; volentem eandem tertio objicere, non esse audiendum, præterquam, nisi vel nova excommunicatio emerferit, vel Supervenerit evidens, vel expedita nova probatio dictæ excommunicationis, ita cit. *c. pia.*

§2.

Not. præterea, licet actor repellatur, quando excommunicatio illi per excepti-

onem objecta legitime probata fuit, acta tamen quæ antecesserunt, firma mansura, ut expressè habetur in textu relato n. 51. Not. 2. ubi Judici constat, Actorem esse publicè excommunicatum, etiã Reo non excipiente, illum teneri ad eum à iudicio repellendum, ex cit. *c. pia, in fine.* 3. quamvis illicitum sit, cum Actore, advocato, teste, Procuratore, si sint excommunicati vitandi, in iudicio communicare, acta tamen nihilominus valere; ut diximus; & tenet Laym. *l. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 14.*

Not. 4. exceptionem excommunicationis contra actorem, vel petitem duppliciter opponi posse, ut notat gloss. *in c. pia 1. de except. in 6. V. Proponit. 1. per modum duntaxat dilatoria* salvo iure actoris, secundum quod petitionem suam, absolutione obtentâ proponere potuerit. 2. *per modum peremptoria*, quâ omnino perit illius jus, ut si electò, confirmationem petenti opponatur, quòd electus sit ab excommunicatis; vel, dum ipse fuit in excommunicatione. Si autem iudici objiciatur excommunicatio, quâ innotatus sit, dicemus *infra tit. 2. de foro compe.*

Not. 5. quod, licet excommunicatus, possit ut Reus conveniri in iudicio. *c. intelleximus cit.* in quavis causa; ne ob excommunicationem reportet commodum, & in iudicio stare ut Reus, sed solum ut *Reus necessarius* (si scilicet citatus venire compellatur) *non ut voluntarius.* Unde etiam *Actor necessarius* esse potest, quia à defensione nullus excommunicatus repellitur; Pirhing. *de iudic. n. 40.* Not. 6. excommunicatum tanquam Reum in iudicio conventum, non posse actorem suum reconvenire: *c. cum inter, de except. quia reconventio est reciproca petitio. c. 2. de mutuis petit.* adeoque non obtinet rationem necessariz defensionis, sed actionis: sed intellige de reconventionem *proprie* dicta, per quam objicitur actori id, quod est extra causam, in iudicium deductam: Licet tamen illi exceptionem contra actorem, cum non sit *proprie* dicta reconventio, sed defensio; sed intellige, si etiam actor sit excommunicatus. Not. 7. excommunicatum condemnatum posse à sententia iudicis appellare, appellationem prosegui, iudicem suspectum recusare, excipere contra testes, & omnia præstare quæ sunt *necessariz defensionis in iudicio c. intelleximus*

imus de Judicijs. Not. 8. excommunicatum in iudicio posse respondere per Procuratorem ex *c. intelleximus cit.* non tamen teneri, saltem in arduis. Unde *ly debet per alium respondere* (quod habetur in *cit. c.* intellige, ubi, ut per se ipsum respondeat, causæ gravitas non exigit.

S. IV.

An Rector inferioris Ecclesie in iudicio stare possit pro juribus ejus?

53. **Q**uestio est, an jus agendi in iudicio, pro juribus Ecclesie inferioris, quæ Prælati Superiori subiecta est, competat inferiori, vel Vicario perpetuo? hæc quæstio tractatur *c. cum deputati 16. h. t. & respondetur juxta id, quod ex illo textu colligitur, quod Religiosi habentes administrationem, aut beneficium possint super juribus agere, & conveniri in iudicio, ut diximus n. 46.* et si à Prælato superiore constituti sint, ita, ut uterque actu administrationem habeat, agere posse inferiorem, si superior permittat, & non ipse agere malit: si autem inferior tantum in actu habeat administrationem, & superior in habitu, Rectorem, seu administratorem præferri; nec superiorem ordinariè se immiscere debere, nisi in defectu inferioris; sic *Clement. 1. junct. gloss. V. liceret. de Reser.* ubi dicitur, quod Abbates, aut alii Religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes, occasione Prioratum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate literarum Apostolicæ sedis, vel legatorum ipsius, quomodolibet valeant convenire, nisi ubi, & coram quibus, Prioratum, & locorum ipsorum Prioribus, aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas pertinentium eorundem, aliud in ipsis super hoc, liceat, quam si loca sic præmissa, speciales sub eis gubernatores haberent.

54. Not. præterea, idem dicendum de Rectoribus Ecclesiarum inferiorum, seu Parochis, & quod dicimus de Parochis, intelligit etiam de Vicario perpetuo. Feling. *in c. perpetuus. 12. de fid. Instrum. n. 4.* Nam talis titulum beneficii obtinet. *c. Michaël. 13. de filijs Presbyt.* hinc de ipso sicut de aliis Curatis, & beneficiatis sentiendum. *Clement. unic. de Offic. Vicar.* Ad
Tom. II.

mitti tamen deberet principalis Rector, si liti assistere velit; quia si Vicarius litem perderet, & necessariam sustentationem non haberet, illi Rector providere deberet, consequenter etiam hujus interest, ut rectè agat, si tamen Rector ignoraret, acta tenerent: *Pirthing. cit. de Judicijs n. 36.* Et hoc etiam probabiliter procedit de obedientiariis, seu his, qui ad nutum Superioris sunt amovibiles, ut notavimus *supra.*

Not. 2. Episcopum in iudicio agere posse nomine Ecclesie Parochialis suæ diæcesis pro juribus, & rebus ejus, licet habeat Parochum *c. ult. de success. ab intestat.* est enim Ordinarius Pastor omnium Parochiarum suæ diæcesis, & omnes diæcesani sunt Parochiani ipsius Episcopi, *c. ult. de sepultur.* Sitamen de jure decimarum, vel reddituum Parochialium agatur, Parochus Episcopo præferendus est; nisi Parochus negligat; vel administratio æquè immediate ad Episcopum pertineat; eò, quod & ipse tertiam, vel quartam partem decimarum percipiat; sic enim etiam ipsius interest.

ARTICULUS III.

An Judex possit cogere partes ad personaliter comparandum in iudicio.

56. **R**esp. id regulariter non posse Judicem etiam à Papa delegatum ex *c. Juris 1. h. t. in 6.* ubi Innocentius IV. in generali Concilio Lugdunensi ait: juris esse, ambiguum non videtur, *Judicem delegatum (qui à sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale) jubere non posse alteram partem coram se personaliter in iudicio comparere; nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda, vel pro juramento calumnie faciundo, vel alias juris necessitas partes coram eo exegerit personaliter præsentari.* Ex hoc patet, à dicta responsione quosdam casus excipi. 1. Si ad hoc Judex habeat speciale mandatum. 2. Si causa sit criminalis, criminaliter intentata; quamvis admittatur procurator, si agitur civiliter, & agatur de crimine. gloss. *in c. juris. V. criminalis.* deinde si præstandum est juramentum de veritate dicenda, vel citentur ad respondendum positionibus, articulis, & interrogatoriis. 3. Si sit præstandum juramentum calumnie
C